

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата психологічних наук,
доцента, доцента кафедри психології та педагогіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського
Євтушенко Ірини Володимирівни
на дисертацію **Тарасової Ірини Олександрівни**
**«Формування готовності психолога до корекційно-відновлювальної роботи
з постраждалими від військової агресії»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні,
педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність тематики дисертаційного дослідження. Сучасне українське суспільство переживає глибокі трансформації, зумовлені військовою агресією, що позначається на психічному здоров'ї населення. Травматичні події торкаються різних категорій громадян, спричиняють збільшення кількості людей із порушеннями емоційної стабільності, зниженням здатності до адаптації та зростанням потреби в довготривалій психологічній підтримці.

У цих умовах особливого значення набуває професійна діяльність психологів, спрямована не лише на допомогу у кризових ситуаціях, але й на відновлення внутрішнього потенціалу особистості, її здатності до саморегуляції, життєвої стійкості та соціальної інтеграції. Корекційно-відновлювальна робота набуває характеру багатогранного процесу, що потребує від спеціалістів високого рівня підготовки, творчого мислення і розвинених особистісних якостей.

Водночас сучасна практика підготовки психологів потребує оновлення освітніх програм з урахуванням нових викликів воєнного часу. Особлива увага має бути приділена формуванню готовності до роботи з людьми, які зазнали психотравмуючих впливів. Це вимагає поєднання теоретичних знань, практичних навичок та рефлексивного досвіду. Потреба в спеціалістах, здатних працювати в умовах невизначеності, підвищеного емоційного навантаження та соціальної напруги, додає актуальності цьому питанню. Формування у майбутніх психологів таких важливих професійних характеристик, як емоційна стійкість,

емпатія, відповідальність, саморегуляція та здатність до рефлексії, є одним із ключових завдань.

У суспільстві існує нагальна потреба у підготовці фахівців, здатних ефективно здійснювати корекційно-відновлювальну роботу з постраждалими внаслідок військової агресії. Недостатня розробленість науково-методичних підходів до цієї підготовки визначає важливість та актуальність теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх наукова новизна. Дисертаційне дослідження Тарасової І. О., виконане на високому науковому рівні та виступає завершеним науково-дослідницьким проєктом. Проведений аналіз змістових компонентів роботи, використання сучасних методологічних підходів, які відповідають поставленим дослідницьким завданням, а також створення авторської структури готовності психолога до корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від військової агресії, дозволяють зробити висновок щодо надійності та валідності основних наукових результатів, представлених для захисту. Наукові результати підтверджені застосуванням методів математичної статистики, що забезпечує їхню точність і достовірність. Надійність отриманих висновків верифікована значним обсягом ґрунтовних експериментальних досліджень. У процесі ретельного аналізу дисертаційної роботи не було виявлено положень чи тверджень, що могли б викликати сумніви щодо їхньої наукової обґрунтованості або достовірності.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків та результатів, представлених у дисертації. Достовірність отриманих у дослідженні результатів не викликає сумнівів, адже вони базуються на використанні широкого комплексу валідних психодіагностичних методик та сучасних підходів до математично-статистичного аналізу. Дисертаційна робота відзначається беззаперечною науковою новизною та інноваційністю, оскільки вперше на теоретико-емпіричному рівні розроблено та обґрунтовано зміст, структуру та показники сформованості готовності психологів до корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від військової агресії; запропоновано психолого-

педагогічні умови формування готовності психолога до корекційно-відновлювальної роботи, а саме: системну теоретичну підготовку, спеціальну психологічну підготовку (практичний досвід під супервізією, розвиток рефлексії, профілактику вигорання тощо) та використання інтерактивних методів навчання; удосконалено діагностичний інструментарій щодо виявлення стану готовності психологів до корекційно-відновлювальної роботи та підходи щодо формування готовності психолога до роботи з постраждалими від військової агресії.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що визначено головні психолого-педагогічні умови формування професійної готовності психологів до роботи з постраждалими внаслідок військової агресії. На основі проведеного дослідження розроблено програму «Корекційно-відновлювальна робота психолога з постраждалими від військової агресії», яка має два основні напрямки: інтеграція практичного компоненту у чинні освітньо-професійні програми підготовки за спеціальністю «Психологія» через збільшення кількості практичних та семінарських занять при вивченні освітніх компонентів та розробка вибіркової навчальної дисципліни «Корекційно-відновлювальна робота психолога з постраждалими від військової агресії».

Програма спрямована на розвиток ключових компонентів професійної готовності: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного, особистісного та емоційно-регулятивного. Окрему увагу приділено самостійній роботі здобувачів освіти, що спрямовано на поглиблене засвоєння матеріалів та розвиток навичок корекційно-відновлювальної діяльності з постраждалими особами.

Оцінка змісту дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Науковий виклад матеріалу дисертації заслуговує на позитивну оцінку, робота має чітку структуру, логічне та послідовне викладення результатів дослідження, чітке формулювання теоретичних і експериментальних висновків. Варто звернути увагу на ретельно проведений теоретичний аналіз феномену готовності психолога до корекційно-розвивальної діяльності з особами, які

постраждали внаслідок військових дій. Дисертантка виокремила п'ять основних структурних компонентів психологічної готовності до професійної діяльності: мотиваційний компонент, як фундаментальна основа професійної; орієнтаційний компонент - сукупність фахових знань і уявлень щодо особливостей майбутньої професійної діяльності; операційний компонент, який відображає практичну готовність фахівця та включає володіння професійними методами, прийомами та техніками; вольовий компонент - включає навички саморегуляції, здатність до самоконтролю та управління власними діями в професійному контексті; оціночний компонент - передбачає здатність до критичного аналізу власної професійної підготовленості та співвіднесення результатів своєї діяльності з професійними стандартами.

Особливої уваги заслуговує емпіричне дослідження. Узагальнення теоретичних положень і результатів емпіричного дослідження дозволило дисертантці виділити психолого-педагогічні умови формування готовності психолога до корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від військової агресії: системна теоретична підготовка, організація просвіти для психологів; спеціальна психологічна підготовка; використання інтерактивних методів навчання з урахуванням специфіки воєнної травматизації та її наслідків у різних категорій постраждалих осіб.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковані в 16 наукових працях, з яких 8 наукових статей, зокрема: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 статтю у зарубіжному науковому періодичному виданні, 4 наукові праці, що засвідчують апробацію результатів дисертації та 4 наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації. Аналіз наукових праць і тез доповідей на міжнародних конференціях показав, що в них у достатньому обсязі опубліковані результати дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи науково-теоретичне та практичне значення результатів

дисертаційного дослідження Тарасової Ірини Олександрівни, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження та пропозиції:

1. У підпункті 1.2 дисертантка представила аналіз досліджень українських науковців щодо напрямів корекційно-розвивальної роботи з особами, які постраждали від військової агресії, переживання травматичного досвіду. Вважаємо, що робота набула б більшої довершеності, якби були представлені дослідження сучасних зарубіжних науковців.

2. Авторка представила розроблену навчальну програму освітнього компоненту «Корекційно-відновлювальна робота психолога з постраждалими від військової агресії», метою якої є формування професійної готовності майбутніх психологів до роботи з постраждалими від військової агресії через розвиток фундаментальних та професійно-прикладних структурних компонентів професійної готовності. Разом з тим, доречним є виокремлення специфіки роботи психолога з різними групами постраждалих від військової агресії, зокрема в освітньому середовищі, комбатантами, ветеранами та членами їх родин, внутрішньо-переміщеними особами, родинами загиблих.

Висловлені зауваження та побажання мають переважно уточнювальний та рекомендаційний характер, спрямовані на окреслення перспектив подальшої наукової роботи та жодним чином не нівелюють наукову цінність роботи.

Дисертаційне дослідження Тарасової Ірини Олександрівни «Формування готовності психолога до корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від військової агресії» виконано на належному науковому рівні та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а його авторка, Тарасова Ірина Олександрівна, заслуговує на

присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні,
педагогічні науки (галузь знань 01 Освіта/Педагогіка).

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Ірина ЄВТУШЕНКО

